

ז' אלול ה'תשע"ט		כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	18: 22	19: 33	
ת"א	18: 37	19: 35	
חיפה	18: 29	19: 35	
באר שבע	18: 39	19: 35	

אירליו של צהחן

פרשת "שְׁפָטִים"

פרשת שופטים – המהווה חלק מנאום המצוות המרכזי שבספר דברים - עוסקת ברובה בסוגיות של משפט ושלטון, פותחת בציווי על יסוד מערכת משפט ושיטור רחבה:

"שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שַׁעֲרֶיךָ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, לְשֹׁפְטִיךָ; וְשָׁפְטוּ אֶת-הָעָם, מִשֹּׁפֵט-צִדֵק." (דברים, ט"ז, י"ח):

פעם נשאל הרב **הרב שריאל רוזנברג שליט"א**: כאשר באים לבית הדין שני אנשים שנראים כיראי שמים, איך אפשר לדעת מי הרמאי ומי דובר אמת? בתחילה שתק הרב, אבל לאחר שהפצירו בו נענה ואמר: 'ה' שם בפיו של הרמאי שיכשל בלשונו ויאמר טענות שיש בהן הודאת דין' (עי' פירוש הגר"א על הפסוק [משלי כב יב] 'עֵינֵי ה', נִצְרָר דַּעַת; וְיִסְלֹף, דְּבָרֵי בְגֵד. - 'עֵינֵי ה' שומרים את הצדיקים לבל ישכחו את הדעת, ודברי הרמאי הוא מסלף בכדי שידוע רמאותו').

שאלוהו: "ומה עושים כשזה לא קורה?".
לאחר שתיקה ארוכה השיב: "במקרה כזה הדיין צריך לפשפש במעשיו ולעשות תשובה, בראותו שלא מסייעים לו מן השמים..."

היה אומר **רבי שמחה מרדכי זיסל זיו** – **"הסבא מקלם"**: אכן יש צורך בשופטים היודעים את חכמת התורה ויפסקו הלכות ודינים, למען יקיים העם את דברי ה', ויש צורך בשוטרים, שיאכפו את החוקים שנפשו של אדם חומדת לעבור עליהם.

ברם, כל שופט ושוטר שימנו אינם מועילים אלא למעשים שעושה אדם בפני אחרים. אך איזו עצה יש לסייע לאדם לנהוג כפי רצון ה' גם במסתרים, כשאין איש רואה? לכך רומזת התורה: **"שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ"** - היה אתה שופט של עצמך!

והוסיף על כך **מון הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** בספרו דרש משה: מלבד שאדם יש לו להיות 'שופט' של עצמו, צריך הוא גם להיות 'שוטר' של עצמו! דהיינו צריך האדם לשים עצמו גם כשוטר כדי לבדוק האם הכרעותיו כשופט של עצמו להתנהג בדרכי התורה, מתקיימות ומתבצעות, וכשהשוטר שבו ימצא כי אינו מקיים את פקודות השופט שבו, הרי עליו לקנוס עצמו כדי לקיים הוראות המשפט של דרכי התורה והמצוות שהוא שפט את עצמו.

הרצונות והתאוות שבאדם, מתגברות לפעמים על הוראות ה'שופט' שבו שהוא השכל שקבע כי הן לא ראויות ופסולות, לכך יש לאדם להציב את ה'שוטר' שבו להתגבר על הרצונות והתאוות ולהכפיפם להוראות משפט התורה והדרך הישרה שילך בה האדם.

בחודש זה - חודש אלול, ובימים הנוראים, מתעוררים אצל כל יהודי הרהורי תשובה והוא רוצה באמת ובתמים לשפר את דרכיו.

תנאי ראשון לתשובה אמתית הינה **קבלת-עול מלכות שמים**.

קבלת-עול פירושה, להציב שערים בפתחי הנפש. לא כל הרוצה נכנס. יש מותר ויש אסור. הנפש אינה הפקר. כל דבר צריך לעמוד למבחן ורק אז ייכנס פנימה - **"שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שַׁעֲרֶיךָ"** - בלשון יחיד נאמר ולא "לכם" בלשון רבים, לומר לך, שכל אדם חייב לשים משמר ולהציב שופטים ושוטרים בכל אחד משערי גופו. האוזניים, אומרים חז"ל, נכוות ראשונות, בקלות ובמהירות. כי לפעמים שומע האדם דבר המחלחל בו כארס ומרעיל את נשמתו. העיניים תרות ומחטיאות, "אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו ראוות", עין רואה ולב חומד, ומפיל את האדם בשרתו. והפה, מבראה חכמתו: **"מְוַת וְחָיִים, בְּיַד-לְשׁוֹן"** (משלי י"ח, כ"א). זכה האדם - מדבר הוא בלשונו דברי תורה, מרבה הוא בדיבור חסד, ומרבה שלום בעולם. לא זכה - נפלטים מפיו דברי רכילות, ולשון הרע, נרגנות ומחלוקת.

יהודי שיש עליו עול מלכות שמים, מרגיש כל הזמן את מרות הקב"ה. הוא אינו מניח לקלות-ראש להשתלט עליו. הרי יש לו בעלים; הוא עבד ה'! הוא מודע לכך שאדונו שולט על כל מעשיו ומבקר כל דיבור והרהור. הוא אינו מניח לדברים לצאת מכלל שליטה.
זו התשובה האמתית, שעוקרת את שורש הרע. אדם הנוהג כך זוכה להמליך על עצמו את הקב"ה - אחת ממטרות ראש השנה הקרב ובא.

"כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפָּט, בֵּין-דָּם לְדָם בֵּין-דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע-- דְּבָרֵי רִיבַת, בְּשַׁעֲרֶיךָ:" (י"ז, ח')

מובא ב"מעיינה של תורה" בשם הרב משה יצחק דרשן, **המגייד מקלם** זצ"ל הסבר נפלא: "אם לפלא יהיו בעיניך המשפטים והיסורים האכזריים הבאים על ישראל - "בין דם לדם" - ותשאל: למה דם ישראל הפקר הוא ונשפך כמים, "בין דין לדין" - למה דינים וגזירות חדשים באים יום יום על ישראל, "בין נגע לנגע" - למה פגעים ונגעים חדשים מתרגשים ובאים על ישראל יום יום? אם זה ייפלא ממך, דע לך כי כל זה בא מחמת "דברי ריבות בשעריך" - בגלל המריבות והמדנים אשר בערי ועירות ישראל. שנאת חנם זו ומריבות הדדיות אלו, הן הן הגורמות לסבלותינו ופגעינו הרבים!"

ואמר בעל ה"זרע שמשון" רבנו **שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני זי"ע** (יומא דהילולא, ו' אלול ערש"ק פרשת שופטים) על הפסוק (ל, ד): **"אם-יִהְיֶה נִדְחָךְ, בְּקִצָּה הַשָּׂמַיִם--מִשֶּׁם יִקְבָּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ."** "יש להבחין מהו חלשון בפסוק שאמר - משם יקבצך ושמ יקחך?" ומסביר, "לפי שישראל גלו משום שנאת חנם, ואי אפשר שיגאלו אלא **כשיהיה שלום ביניהם**, לכן אמר הכתוב בתחילה, משם יקבצך, הינו שיברך את ישראל בשלום ויהיו ישראל מקובצים יחדיו כאיש אחד, ורק לאחר מכן משם יקחך, היינו שיקח ויוציא אותם מהגלות." (זרע שמשון, ניצבים אות ב)

והדברים נוקבים וחזקים, בייחוד בחודש הסליחות, להתחזק כאיש אחד בלב אחד באהבה ואחוה ולהימלט כמפני אש מ"דברי ריבת, בְּשַׁעֲרֶיךָ" ובזכות זה נזכה לשנה טובה ומבורכת.

בהמשך, עוסקת הפרשה, בחוק המלך. המלך מצווה לכתוב לעצמו ספר תורה, שיהיה צמוד אליו: **"וְהָיְתָה עִמּוֹ, וְקָרָא בוּ כָל-יְמֵי חַיָּיו--לְמַעַן יִלְמַד, לִירְאָה אֶת-ה' אֱלֹהָיו, לְשֹׁמֵר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה, לַעֲשׂוֹתָם. לְבִלְתִּי רוּם-לְבָבוֹ מֵאֲחֵיו, ..."** (י"ז, י"ט-כ').

אמנם על כל יהודי מוטלת החובה ללמוד ולשמור את התורה ומצוותיה, אך על המלך מוטלת חובה כפולה ומכופלת, שכן האחריות המוטלת עליו, רבה הרבה יותר, וכל סטייה שלו היא הרת אסון לכלל ישראל.

ואמרו רבותינו, שהאחריות מתפרשת במעגלים מעגלים. למלך אחריות במסע העם, הרב בעדתו, ואב במשפחתו.

אב במשפחתו הוא למעשה מלך בזעיר אנפין, הנושא באחריות כלפי צאצאיו. ברגע שאחרים תלויים בך - סטייה שלך עלולה לקבוע את גורלם. חייב אתה לעמוד שבעתיים על המשמר! חייב אתה לקבוע עיתים לתורה, ללמוד את הוראותיה. שהרי אתה הנווט, אתה המכוון. צרכה להיות ברשותך מפה, צריך להיות לך מצפן.

זאת ועוד; כתב **רבינו יונה ז"ל** (בשערי תשובה שער ג-לד): הוזהרנו בזה, להסיר מנפשנו מידת הגאווה ושלא יתגאה הגדול על הקטן, ואפילו המלך לא ירום לבבו מאחיו. **והרמב"ן ז"ל** כתב: נרמז מכאן איסור הגאות, כי הכתוב ימנע המלך מגאווה ורוממות הלב, וכל שכן האחרים שאין ראויים לכך, כי בראוי להתרומם ולהתגדל יזהירו להיות לבבו שפל מכל אחיו הקטנים ממנו, כי הגאווה מגונה ונמאסת אצל האלוקים אפילו במלך.

מעשה מזעזע שהתרחש בוילנא, היה מוקד השיחה בבית הכנסת 'זכרון משה' בירושלים, בין שני יהודים רבי ועלוועל ציציק ורבי נטע ציינורט זכר צדיקים לברכה. וכך מובא הסיפור בספר אהל משה:

סיפר רבי ועלוועל לרבי נטע את המעשה הידוע מה עורר את רבי ישראל סלנטר זצ"ל להפיץ את לימוד המוסר בכלל ישראל. וכך היה המעשה:

בעיר בוילנא התגוררו שני סנדלרים שעבדו לפרנסתם בזיע ויגע, לימים עלה אחד לגדולה ונהיה עשיר וגביר גדול, ובזכות עשירותו זכה להשתדך עם משפחה של אחד מגדולי הדור. כל תושבי וילנא שוחחו וציפו לאירוע הגדול בעירם. הסנדלר הגביר כמובן הזמין את כל ידידיו ובתוכם גם את ידידו לשעבר הסנדלר שנשאר סנדלר פשוט ויגע במקצועו.

והנה הגיעה שעת החופה, ובין המשתתפים הרבים נוכח גם ידידו הסנדלר. כשראה הסנדלר הפשוט את ידידו הגביר הסנדלר לשעבר עומד תחת החופה המפוארת יחד עם גדולי הדור, חמת הקנאה בערה בו ולא היה יכול להבליג על קנאתו עד שעשה מעשה נפשע מאין כמותו. הוא חלץ את נעלו מעל רגלו ניגש למחותו לעיני כל המכובדים שנכחו שם ושאל אותו בקול רם, 'כמה עולה לתקן נעל זו?' העשיר הסנדלר לשעבר כאשר שמע זאת לא ידע היכן לשים עצמו מרוב בושה והתמוטט...!!
ואמר מרן רבי ישראל - אם עד כדי כך יכולה להגיע השחתה של בן אדם, אם כך צריכים להפיץ את לימוד המוסר בכלל ישראל!
כך סיפר רבי ועלוועל ציפיק בנועם מתיקותו.
לעומתו אמר לו ר' נטע ציינברט: לדעתי לא זה מה שעורר את רבי ישראל לעורר ולהפיץ את לימוד המוסר; שאדם יכול להיות כזה בעל קנאה עד שיגיע לדברים כאלו, זה לא היה חידוש בשבילו.
החידוש הוא שרבי ישראל לא הבין איך יכול להיות שהמחותן הזה היה כזה בעל תאוות הכבוד, עד כי לא היה ביכולתו להכיל בושה זו.
הרי היה עליו להגיד לאותו סנדלר 'החייטני שימחתני'.
על כך החל לפעול להחדרת לימוד המוסר בכלל ישראל.

ואכן מבהיל! כשאדם לא שם עצמו כ'שוטר' על הכרעת שכלו, ונותן לרגשותיו לפרוץ ללא הגבל ומעצור, הרי יכול לצאת מכך חורבן נוראי לו ולכל הסובבים אותו! 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך'!!

בימים אלו נכנסנו לימי אלו, ימים בהם ראוי להתעורר בתשובה, ועל כל אדם להקדיש זמן מיוחד בכל יום מימי האלול, להתבונן ולחשוב חשבון נפשו, היכן הוא, מה מצבו הרוחני; ולטכס עצות כיצד לתקן את הטעון תיקון, וכיצד לשפר מעשיו שיהיו ראויים ויעשו נחת רוח ליוצרו.

ר' שלום שבדון זצוק"ל כשהיה דורש על אלול ועל "קול דודי דופק" היה מביא את המשל הבא:

הייתה פעם משפחה באמריקה שבנה הגדול התחתן, הקים משפחה ועבר להתגורר בארץ ישראל, ובמשך שנים לא התראה עם הוריו. כשהזקיניו ההורים, כתב האב מכתב לבן שמעבר לים: 'בני יקירי, אנחנו כבר לא צעירים, ונפשנו יוצאת מנגועים אליך. שנים רבות לא התראינו, איננו מכירים את משפחתך, לא זכינו לראות פנים אל פנים את ילדיך. 'בני מחמדי, הגיעה העת שנתראה, ואם לא עכשיו - מי יודע אם עוד נזכה לכך. ומכיוון שאתה טרוד לפרנסת בני ביתך - הוסיף האב במכתבו - אני מוכן לנסוע אליך, לארץ ישראל.
טרדות הדרך קשות מאד לאמא, ועל כן אבוא בגפני'.
הבן קיבל את המכתב, והשיב כי הוא נענה להצעה בשמחה, ומצפה בקוצר רוח לביקורו של האב בביתם.

מועד הנסיעה נקבע לעוד חודש. מאז ועד מועד הנסיעה הרבה האב לפקוד את החנויות השונות בעירו, ורכש כל מיני חפצים נאים, אותם יקח עמו בנסיעתו לבנו, כדי לחלקם כמתנות לבני הבית, איש איש ומתנתו. בכל לילה, לפני שהיה עולה על יצועו, היה משוחח עם אשתו על המפגש המיוחל, מפרט באזניה את המתנות שרכש היום, וציין למי מיועדת כל מתנה...

יום לפני הנסיעה ארו האיש את חפציו במזוודה, ובמזוודה השניה - ארו את שלל המתנות שרכש. בלילה הוא לא עצם עין מרוב התרגשות. עם שחר, מיד לאחר התפילה, עזב האיש את ביתו ושם פעמיו אל הנמל, משם יפליג אל בית בנו שמעבר לים.

הנסיעה ארכה כמה שבועות. בכל שיחותיו עם הנוסעים, חלק עמם את הרגשותיו לקראת המפגש עם בני משפחתו. הוא סיפר להם על נכדיו, פרט את שמותיהם ואת גילם וסיפר על המתנות הרבות שהביא עמו. בלילה, כשהיה עולה על יצועו בחדרו באניה, היה מהרהר על המפגש הצפוי לו עם בנו ונכדיו, שיקבלו את פניו ברציף הנמל בארץ ישראל.

והנה סוף סוף הגיעה האניה לארץ ישראל ועגנה בנמל. ירד האב מן האניה, בקושי רב נשא את שתי מזוודותיו הכבדות, ציפה לפגוש בנמל את בנו יקירו שאותו לא פגש שנים רבות, ואת נכדיו שאותם לא ראה מעולם. אך מה רבה היתה אכזבתו כשנוכח שאיש לא בא לקבלו.

הוא לא ידע לפרש את הסבה לכך. חשב על אפשרויות שונות, ונחם את עצמו: כנראה אינם יודעים את התאריך המדויק של הגעתי, ומי יודע, אולי נבצר מהם להגיע מחמת איזו סיבה. "אני מקווה" - הרהר בלבו - "שכולם בריאים ושלמים ושום דבר רע לא ארע להם".

גרר את המזוודות בכבדות ונאלץ לעשות לבדו את דרכו לבית בנו. מקום מגוריו וכתובתו היו רשומים בפנקסו, והוא שכר את שירותיו של נהג שיוביל אותו אל היעד. כל הדרך גאו רגשותיו. הוא הרהר בלבו כיצד תיראה קבלת הפנים בבית בנו. פנה לנהג בהתרגשות ואמר לו: "הם ודאי תלו על דלת הכניסה שלטי 'ברוך הבא' ססגוניים לכבוד בואי... עוד מעט

אני עתיד לפגוש את נכדי, שלא ראיתם מעולם. הם ודאי יתנפלו עלי ויקראו 'סבא, סבא' ואני אחבקם ואנשקם בכל כחי"...

והנה סוף סוף מגיעים אל היעד. נפרד מהנהג, משלם לו את שכרו, נוטל את מזוודותיו ופונה לבית בנו. זו שעת בוקר מוקדמת מאד, עדין לא עלה השחר ואין נפש חיה ברחובות. מגיע אל הבית, מביט אל שער הכניסה - ואינו רואה שום שלט או סימן אחר המקבלים את פניו. פניו נפולות: מה קורה כאן? הוא מתפלל בלבו שהכל כשורה.

דופק בדלת. לבו פועם בחזקה. עוד רגע יפגוש בבני משפחתו היקרים, ואז ודאי תבוא התעלומה על פתרונה - מדוע לא קבלו את פניו, כפי המצופה מהם. הוא דופק דפיקות חרישיות, כדי לא להעיר את השכנים בשעת בוקר מוקדמת - אך אין קול ואין עונה. מגביר את הלמות הדפיקות, אך אין מענה. הוא נבדן: מה יעשה עתה? לאן יפנה?

כמוצא אחרון הוא מנסה שוב את מזלו, אולי הפעם מישהו מבני הבית ישמע את דפיקותיו. ואכן, סוף סוף יש מענה. הוא שומע קולות של צעדים מתקרבים באיטיות.

הדלת נפתחת, ומי בפתח: הבן-יקיר, בכבודו ובעצמו. אלא שהבן היה לבוש בגדי שינה, עיניו עצומות למחצה, נראה שהדפיקות העירו אותו משנתו. הוא מביט באביו שאותו לא ראה כמה שנים, ואומר לו: "אה, זה אתה?... מדוע בשעה מוקדמת כל כך? אני מצטער, כל בני הבית ישנים, אני לא רוצה להפריע להם..."

ברחוב הסמוך יש מלון קטן, תוכל לשהות שם בינתיים..."

האב לא ידע את נפשו. לא לזה ציפה. בחלומות הגרועים ביותר לא העלה בדעתו שזו תהיה קבלת הפנים של בנו. הוא מנסה ניסיון אחרון: "בבקשה, תן לי להיכנס לרגע, אני רוצה לחבק אותך... אני רוצה להניח את המזוודות, הן כבדות". אך הבן בשלו: "זה לא הזמן... לך למלון, נפגש בצהריים..."

האב משרך דרכו למלון. מתיישב על המיטה בחדרו ובבת אחת פורץ בבכי מר. נפשו סוערת. הוא מחליט להתקשר לסוכן הנסיעות שלו באמריקה. זו שעת לילה מאוחרת שם, והוא מתקשר לביתו הפרטי. הוא מתנצל על הטלפון הלא-שגרתי ואומר לו: "תכננתי לשהות בארץ ישראל שבוע ימים, אולם לצערי חל שינוי בלוח הזמנים. בבקשה תסדר לי מקום על האניה הראשונה שמפליגה לאמריקה - אפילו עוד היום!"

הגיעה שעת צהריים, אך האב לא הגיע לבית בנו. הבן החליט לבוא בעצמו למלון לברר מה קורה. נגש אל פקיד הקבלה ושאל אותו על האורח מאמריקה. הפקיד השיב לו: "אכן התארח כאן יהודי מבוגר מאמריקה. מעניין ששם משפחתו - כמו שם משפחתך. הוא שהה במלון שעה-שעתיים ועזב. בקושי גרר את שתי המזוודות שלו... שאלתי אותו למה הוא עזב מהר כל-כך, ולאן פניו מועדות? והוא סיפר לי שהוא חוזר היום לאמריקה..."

אומר ר' שלום: "קול דודי דופק! הקב"ה דופק על מפתחי הלב, 'פתחי ליי' - אפילו פתח קטן... 'פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי'.."

הקב"ה מגיע לעם ישראל באלול - "קול דודי דופק", ומבקש: "פתחי ליי". הוא בא עם מזוודה מלאה מתנות. ועוד אילו מתנות ימים, בריאות, פרנסה, נחת מהילדים, שידוכים טובים. הכל! הוא מלא אהבה אלנו - "אני לדודי ודודי ליי". הוא פונה אלנו בכינוי חבה - "אחותי רעיתי יונתי תמתי". איזו אהבה, איזו התרפקות! הוא מבקש מאתנו: 'אנא, בבקשה פתחו את השער, תנו לי להיכנס'

ומה אנחנו משיבים? - "פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה, רחצתי את רגלי איככה אטנפם"... אוי, ממש כמו אותו בן! מה הפשט? איך אפשר להסביר את ההתנהגות של הבן הזה - שהוא בעצם אנחנו?

ההסבר הוא פשוט: אנחנו לא מוכנים להתאמץ, לא מוכנים להשקיע. קשה לאדם לשנות את עצמו, האדם עצל, לא כעת - אחר כך... כעת אני ישן, אני עייף, אין לי כח. נכון, תפילת שחרית היא בשעה שבע, אבל קשה לי לדייק. בקושי הספקתי לישון כמה שעות, וכבר אני צריך לקום. קשה לי. מה יקרה אם אאחר קצת? לא יקרה שום דבר...

אלול עובר, מגיע ראש השנה, יום כיפור. ואחרי זה ח"ו באים ייסורים, צרות רח"ל. ואז פתאום נזכרים בבורא עולם. אלא שכבר מאוחר מידי - "דודי חמק עבר". אני רוצה את הקב"ה, אני צריך אותו, צריך ישועות ורפואות, צריך רחמים, אבל אז - "ביקשתי ולא מצאתיו... ולא ענני". הוא היה - ואיננו - החמצנו את ההזדמנות. חודש שלם הקב"ה היה כאן עם מזוודה של מתנות. הוא התגעגע אלנו ורצה בקירבה שלנו. הוא בא אלינו כדי לתת. הוא כ"כ רצה להעניק לנו, לתת עוד ועוד. רק תפתחו לי את הדלת. בעצם לא צריך לפתוח את כל הדלת, מספיק לי פתח קטן, חרך. אני כבר אמצא דרך להיכנס.